

Alledaags ongewoon

Verslag van het 5e Schizofreniecongres 'Het alledaagse ongewoon', georganiseerd door de Schizofreniestichting en het Kenniscentrum Rehabilitatie op 19 november 2009 te Zwolle.
Prijs: € 195,-. Aantal deelnemers: 600.

Volgens de traditie vond eind november 2009 het Schizofreniecongres plaats, voor het laatst onder deze naam. Begin 2010 is de Schizofreniestichting gefuseerd met het Kenniscentrum Rehabilitatie tot Kenniscentrum Phrenos (Grieks voor 'geest'; bedacht door Yvette Roet, GGZ-NHN). De eerste spreker *Mette Larsen* (voorzitter Anoiksis, vereniging voor mensen met chronische psychose of schizofrenie) vertelde dat sinds september 2008 het bestuur van Anoiksis prioriteit geeft aan het doorbreken van de negatieve beeldvorming over schizofrenie. De campagne voor een nieuwe naam heeft uiteindelijk geleid tot een naam die acceptabel, begrijpelijk, eerlijk en dekkend wordt geacht: het Disfunctionele Perceptie Syndroom (DPS). Hopelijk heeft de discussie rond deze nieuwe naam een gunstige weerslag op beeldvorming, behandeling en onderzoek.

Na het cliëntenperspectief was er ruimte voor het perspectief van naastbetrokkenen. *Marja Hasert* (voorzitter Ypsilon, vereniging van familieleden van mensen met schizofrenie) liet in haar 'verjaardagsrede' zien dat de 25-jaar oude vereniging nog niets aan strijdbaarheid heeft verloren. Hasert vertelde over haar wonderlijke jeugd die een rijke rugzak met ervaringen opleverde. Zo leerde zij dat het voor hulpverleners nog steeds niet vanzelfsprekend is om familie te betrek-

ken, bijvoorbeeld door gewoon terug te bellen of om uitleg te geven over de (on)mogelijkheden als familielid. Deze 'praktijkopleiding' gebruikt Hasert nu als familie-ervaringsdeskundige bij twee wijkteams. Hasert betoogde bovendien dat niet meer de noodzaak maar de inhoud van familiebeleid aandacht behoeft. Ypsilon deelt daarom 'sterren' uit aan instellingen die het goed doen, de 'best practices'.

305

Stemmen in beeld

Iris Sommer (psychiater UMC Utrecht), onderzoeker van de oorzaken van stemmenhoren, vertelde dat bij fMRI-onderzoek naar de hersenactiviteit tijdens het stemmenhoren vooral de rechterhersenhelft (geassocieerd met emotie) actief blijkt te zijn. Dit is opmerkelijk aangezien bij de meeste mensen de linkerhersenhelft zich met taal bezighoudt. Het is dan ook goed mogelijk dat de stemmen 'getriggerd' worden vanuit het geheugen, waarin emoties als hoop, vrees en schaamte zijn opgeslagen. Verder blijkt dat stemmenhoren niet ontstaat door een te rijke verbeelding. Behandeling van patiënten met laagfrequente transcraniële magnetische stimulatie (rTMS) lijkt vooralsnog teleurstellend; alternatieven zijn mogelijk hoogfrequente rTMS, toediening van canabidiol of invasieve neuromodulatie.

Bert van Hemert (psychiater Parnassia Bavo Groep en bijzonder hoogleraar epidemiologie van de OGGZ aan het Leids Universitair Medisch Centrum) startte zijn presentatie met een ochtendrapport van de crisisdienst. Onder Openbare Geestelijke Gezondheidszorg vallen alle activiteiten die niet worden uitgevoerd op geleide van een hulpvraag van de patiënt

zelf. Van Hemert liet zien hoe, bijvoorbeeld bij de zorg voor daklozen met een psychiatrische stoornis en een verslaving, de domeinen ‘psychiatrie’ en ‘publieke gezondheidszorg’ elkaar overlappen. Hij pleitte voor een gestroomlijnde toeleiding naar geïndiceerde zorg via een centraal meldpunt, nadat problematiek door verschillende instanties kan zijn gesignaleerd.

Vroegdetectie

Sinds vorig jaar is het traditie om de ochtend te besluiten met de Rob Giel-lezing, genoemd naar de onlangs overleden Groningse nestor van psychiatrisch epidemiologisch onderzoek in Nederland en leermeester van meerdere aanwezigen. *Jos Dröes* (psychiater, Bavo Europoort, Stichting rehabilitatie '92), hield een bewogen verhaal met als belangrijkste boodschap dat ervaringen, gedrag en emoties van mensen met schizofrenie niet alleen beschouwd moeten worden in het perspectief van symptomen of genezing, maar ook als persoonlijke, individuele manieren van omgaan met en zoeken naar herstel van de psychose.

Onder voorzitterschap van *Cees Slooff* (psychiater GGZ Drenthe) werd tijdens het middagsymposium vroegdetectie van psychotische symptomen belicht. *Don Linszen* (emeritus hoogleraar psychiatrie AMC de Meren Amsterdam) benadrukte het belang om zo snel mogelijk te beginnen met de behandeling van psychotische symptomen om hiermee de transitie naar een psychose zo veel mogelijk te voorkomen. Vroege opsporing gebeurt in Den Haag, aldus *Mark van der Gaag* (klinisch psycholoog Parnassia Den Haag), door alle hulpzoe-

kenden tot 35 jaar een screeningslijst te laten invullen waarmee ‘stille’ eerste psychosen en ultra-hoog-risicopatiënten kunnen worden opgespoord.

Rianne Klaassen (adolescentenpsychiater Rivierduinen Leiden) pleitte voor het zogenaamde *clinical staging model* dat ook in de somatische geneeskunde wordt toegepast: screenen en behandelen van risicosymptomen om erger te voorkomen. Voorwaarde is wel dat je dan op de hoogte bent van de ontwikkelingsfase (*stage* en *age*) waarin de patiënt verkeert. *Lex Wunderink* (psychiater GGZ Friesland Leeuwarden) onderkende het belang van vroege opsporing maar waarschuwde voor het voorbarig behandelen van ultra-hoog-risicopatiënten met antipsychotica, gezien de schade die deze kunnen aanrichten. Hij pleitte daarom voor het duidelijk bepalen van de grenzen tussen ultra-hoog-risicosymptomen en echte psychotische symptomen, met name bij jonge mensen tussen 14 en 30 jaar.

De workshop van *Bas van Oosterhout* en *Suzanne Roefs* (resp. klinisch psycholoog i.o. en psychotherapeut i.o. Reinier van Arkel Groep Den Bosch) ging over de ‘competitive memory training’ (COMET) voor mensen die stemmen horen. Deze training is ontwikkeld als gedragstherapeutische interventie om de cliënt sterker te laten worden. Vanuit het publiek kwam de suggestie om familie erin te betrekken. Ten slotte werd in groepjes geoefend. Een leuke workshop over een interessante en zinvolle training. Het protocol van COMET is te downloaden op www.gedachtenuitpluizen.nl.

Verstandelijke handicap

Veel mensen zullen zich de publiciteit herinneren over het meisje Venema die door een falende aanpak ernstig gedraggevoerd werd. In zijn praktijk als adviseur bij de werkgroep die naar aanleiding hiervan werd opgericht, ziet *Willem Verhoeven* (opleider psychiatrie Topklinisch centrum voor Neuropsychiatrie Venray en bijzonder hoogleraar Erasmus MC) veel mensen met verstandelijke handicaps en psychotische symptomatologie. Slechts bij weinigen blijkt sprake van 'gewone' schizofrenie. Iets vaker is er sprake van een 'cycloïde' psychose, waarbij de patiënt na of tussen de psychosen door volledig herstellen, van bijwerkingen van anti-epileptica of symptomen geassocieerd aan een (organische) aandoening zoals het syndroom van Prader-Willi, een chromosomale afwijking die leidt tot lichamelijke en verstandelijke aandoeningen en mogelijk op psychosen op latere leeftijd. Voornamelijk treft Verhoeven echter gedragstoornissen als gevolg van (chronische) overvraging van de verstandelijk gehandicapte of van somatische problemen zoals slecht zien en horen of afwijkende schildklierfuncties. Te vaak worden antipsychotica voorgeschreven, waar een goede structuur en continuïteit in de zorg zou kunnen volstaan.

Multi Family Group

In deze workshop van *Ingeborg Siteur* (psychiater GGZ Altrecht) en *Hettie Staats* (hoofd Preventie en Dienstverlening GGZ Duin en Bollenstreek) maakten we kennis met een trainingsmethode voor gezinnen waarvan een lid schizofrenie heeft. De training start met gezinnen apart, gevolgd door een kennismakingsdag met meerdere

gezinnen waarin psycho-educatie wordt gegeven en eindigt met groepstrainingen. Net als de training had de workshop zelf een gestructureerd karakter waardoor alle deelnemers actief moesten meedoen. Helaas kwam juist het rollenspel niet helemaal uit de verf, wellicht door gebrek aan gedeelde belangen en geschiedenis. Duidelijk werd wel dat dit een hoopvolle aanpak is die een plek verdient in het aanbod van elke GGZ-instelling!

Vincent Bijlo verzorgde de afsluiting met een spitsvondige en kritische conferentie met als thema 'Ik word gek van mezelf' en deelde de posterprijzen uit aan respectievelijk *Edith Liemburg* (UMCG; wetenschap), *Henk Willem Klaassen* (GGZ NHN; zorginnovatie) en *Mariëlle de Ruijter* (Symfona groep; publieksprijs).

AGNA BARTELS

JOOSKE VAN BUSCHBACH

Onderzoekers Rob Giel Onderzoekcentrum, Universitair Centrum Psychiatrie, RUG, Groningen.

